

FEELINGS

מסדה כנסות

המיליונר דורון סבג נע בין ניהול כוח אדם ובין טיפוח אוסף האמנות הענקי שלו בלי לראות בכך ניגוד. למני פאר הוא מספר איך כבר כילד בדימונה חלם על אמנות, איך הפסיד יצירה נדירה אבל הרוויח את אשתו ואיך לפעמים גם על התמונה היקרה ביותר צריך לוותר, תמורת המחיר הראוי, כמו כן

||| סני פאר ||| צילום: רמי זרנגר

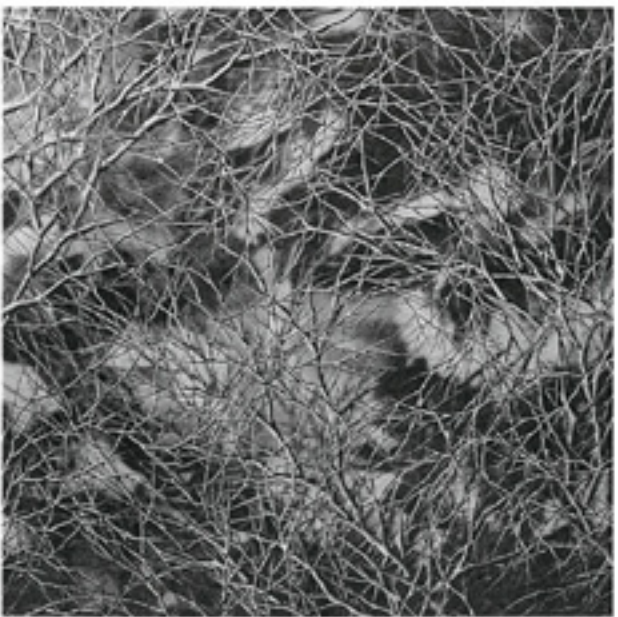

דורון סבג במשרדו ORS על רקע עבודה של ג'ק בירסטן, "דקוטה", 1991. "דורון סבג: לנכס לעצמי נקודות הרבות"

בנוודות חתוך אוסף האמנות של סגן מימין לשמאל: גוסה ביקורפס, "החתונה", 2000; סיגלית לדאן, "DJ Jew and Concrete Mixers", 2000; אורי ניר, "מנטרה", 2005; חוש קאסי, "סגן", 2005

ב

אמן הרוחנים וההפסיים של דרוון סגן מבין שור האמנות תוצאות חיוביות ביותר. סגן, בן 51, מנכ"ל חברת מוז הארס ORS, התחיל לאסוף יצירות אמנות מתחביב פילנתרופי. אלא שהתחביב הזה הפך עד מהרה לעיסוק אובססיבי באמנות מודרנית. כל מי שהירשם נהם במסירתו נאלצו להיראות ששיגעונו הביא לו גם ריבוי גורמים נחלים מאוד: מהעיסוק הזה הרוויח סגן מכסה בחינות - כלכלית, ציבורית, תרבותית ואישית. בראשית שנות התשעים היה לו קשה מאוד לשכנע את אנשיו בחברה להסתייע מאות אלפי דולרים ביצירות אמנות. שלטונות מס ההכנסה לא הבידו באוסף האמנותי כמלאי עסקי של החברה וסגן מסי אותו בכמה טיולינג חוליים. הוא לא משייך אותה בעד מול הטובה שחיים האוסף הזה היה שזה יותר מ-10 מיליון דולר. "המחירים שהשגתי בשוק האמנות, כשמסרתו חלק מהאוסף, שכרו שראים. זה ניב חזו של האספן שקובע את רוח הזמן. הכסף לאתר את הרוחנים והטובים בתולדות האמנות ביגע שהם מנצני צים מתחת לפני הסתה הוא שם השתקוף. הכסף הוא אחר הקריטריונים שמאפשרים בחירה נכונה. והצויינים שמסתיי גמרו את המקדים אצלי. אני רץ הלאה."

"האמן הוא רק הסולם שעליו עולים את היצירות שנרכשו ממנו כדי לתלות בתרבותו של האמן אתה יצירתו"

מאז המכירה הראה, הוא מספר, התרכו באמנים ישראלים. תרשים, מסקרנים ולא מוכרים. "אני ממש מטרות לא ממוחזות בתולדות האמן. נות, וריבוקי חבריו הוותיקים מטודים מכוונה כלכלית. העבודות הטרבות שלמה יקרות מדי, והאחרות לא מעניינות אותי."

אני, ז'וד'ו ובגר גם

דרוון סגן נולד בקיבוץ נגוסה. אביו נגריאל עלה ממרוקו ב-1952 לקיבוץ צין נב עם בני תנועת דרוו. יואל אלון שיכנע אותו לעבוד לצד השני של הגדרת מישהו המילוג של התנועה הקיבוצית. עם ששת,

בת תנועת דרוו כמותו, קבע את ביתו בנגוסה. לבני הוגן סגן היו כרטיים לים לקונצרט בעין נב שהתקיים כלילה שבו תקפו את שמה צידי הלילה של הרוונה הראשונה נבי נסע לקונצרט, וסמחה - לבית החולים הקטני במסגרת. בנם הבכור היה אמוד להוקרא דרוו, כשם התנועה שהעלתה אותם לישראל, אבל נבי דרע שאביו לא יאחר את הריצון הזה. השם דרוון ניתן כפסי דה, עם רל"ת כשם האלופים וכאת הראשונה של התנועה הציונית. בינ"ש יורה השתפחה לנגב את ילדותו העביר דרוון ברימונה, ילד כלוגרני עם עיניים כהות לול שלמד בקונסרבטוריון הטקסני כינור וסקסופון.

מאחר יותר הפך אביו ללא פחות מאשר ראש העיר, וחיות הילדות של דרוון נקו בין משהקים בעל הפסל של תומרין בבנייה לעיר ובין ארחות למסוכרים אהלה של השיח אבו רביעי, "אני נולדתי ברימונה לפני המר ולפני ימי העלייה הגדולה. הייתי חייב להסביר לחבריי, פרוספר, בכר ודווו, שהשם דרוון הוא סוג של מטיית קוסמוגונית. לרימונה קראו אר "רימונה" ואני לא הבנתי למה מתכוונים כשאמרים "מרוקאי פרימיטיבי מדרום". אבא שלי חביל את היגל של האבני במינות. אין הצגה שלא הגיעה אלינו כמסגרת אמנות לעם ומגיל צעיר נסענו לכל התערובות הגדולות שהתקיימו במרכז. היינו ציפי רימונה הגאים שהשתתפו בנ/מסרי הראשון כינר בן שסן. מי בכלל הביר או את המושג עיירות פיתוח מסופות. אלה היו הימים שלפני התפך הגדול של 67. מאז דרמו כל המסאכים לשתחים ובעלם האסם של הדרום, סקינן בנו של ראש העיר, שבביתו היו תלויות על הקיר רפרודוקציות של אמנים אירופאים, ממש כמו פסל בקיבוץ.

על קיר אחר מתווך של מי שציודיו תלוים היום בהסאלה במייטב המדיאונים התנוטה או רפרודוקציות של "החילוף" של אוראד מאנה "גם כשנרלתי היתה לי אובססיה לרפרודוקציות", מורה סגן. "את הלי"

IGTIME 2007 תמונת

סגן תומך מטרות לא ממוחזרות בתרבות האמנות

רוח הראשונה שהרוונה תוצאתי על קניית רפרודוקציות יקרות בחיי ריות המדיאונים. מיסטרית תלתית אתן ברירות הראשונות שלי. כמה הופיעו אצלי הסמנים הראשונים של אספנות. היה כי הריצון לצבור ולנסס לעצמי נקודות תרבות."

על קיר אחר, שסוף כשטס הרימונה, השתקפה צלליתו של העץ שבטח מול ביתו. אולי עץ הנוי שנלחם על חייו בנגב קבע או את טעמו האמנותי. "השטס שרפה כל צל. מבצע להריס שנייה לשמור על הצלילות הקרירה הורכבה רמותו של העץ כאילו מנקודות שחורות שרופות", הוא מתאר את אחר מדימונות הילדות שלו.

אני מוכיר לו את הציוו הסקורי הראשון שרכש, "השחיין", של רנבית ברטנר. רמות שחותרת בים כזה, שסגנונו מוכיר צילום שהוגרל באופן מוטום עיר שהפך למעין רשת של נקודות כוח, ממש כמו צלו של העץ מרימונה הרוקת. "לא חשבתי על זה", מתלהב סגן ומסוּף עוד נרדף לתוח שלי, "אם יש ציוד שאני חולם היום לקנות זה סרת, הרפניליסט הערפתי שתיאר את המציאות ברשת צפופה של נקודות רוח צבעונית."

תמונה משפחתית

לסגן יש חמש בנות. שלוש מאשתו הראשונה, אסתר, ושתים ים מאשתו השנייה, עדי. כל הנשים שסובבת אותו חיובות להסתגל למעמו של בעל הבית. כשהיו קטנות התקשו בנותיו להסביר לחברות שלהן מה קשה צילום של שני גברים מפרד רכסים חצי עירומים בסלון בתוך. מי חלם שהירדל הזה מדייט נה יחליף את "החילוף" של מאנה בשני המוסקסואלים שנחשפו לעין הערשה של האמנית האמריקאית נאן גולדוין. פיון, בתו הגדולה של סגן, בת 26, עושה קולנוע; סעיד, בת 25, הורה מהווה והחליטה להשתלם בפסיכותרפיה במסוף לעבוד בחברה המשפחתית; ומא, בת 16, לומדת במגמת תיאטרון בבית הספר. אולי

7

הן לא יעברו ב־ORS אבל ייתכן שהן כן ינהלו את המזיאון שיוקם על בסיס האוסף של אביהן.

בנותיו מערי, אשתו השנייה, נכנסו לתמונה כשכבר היתה ברורה לחלוטין: אמה שלהן התחתנה עם אספן אמנות שיש לו גם חברת כוח אדם. אחרי גירושי התלונן סבג באוזני חבר שהוא לא מתכוון להתרד צ'ץ בלילות בין דלפקי הברים כדי להכיר את גיבורת הפרק השני בחייו. חברו, מבכירי חיל האוויר, הכין כנהוג בחיל תוכנית מסודרת. כמו במערך טיסה, הוא אירגן לו פגישה עם עורכת דין גרושה. דודון ועדי התיידדו. "יום אחד הבנתי שאני מתכוון להתחתן איתה. הייתי הייב לנסוע לברלין לתערוכה של הצלם הלמוט ניוטון. אמרתי לעדי שתכין לעצמה שמלה מתאימה כי ערב הגאלה הוא בחסות מלכת שבדיה, ויש כללי טקס מחייבים. באותו אירוע ניסיתי לקנות את העותק המקורי של תצלומי החתומים בידי כל המפורסמים שאותם צילם. גם כשהי צעתי רבע מיליון יורו היו כאלה שקפצו יותר גבוה. כשאמרתי לעדי שנסתפק בעותק של הסדרה הממוספרת במחיר לגמרי לא זול היא הבינה שחיייה השתנו". עדי ובנותיה מוסגרו באופן רשמי בתהליך הרכי שות של סבג. "אתה מבין מה קרה לי?", הוא צוחק, "אני המרוקאי הפכתי לאבו המסה. יש לי פתאום חמש בנות".

איך לתלות ציור

כשבעל חברת כוח אדם אומר "לקנות ציור", זה מושך אש. ואם הצייר ירצה זכויות פנסיוניות או ימי חופשה, כנהוג בשוק? סבג ממחר להזכיר את ההסכם

סבג, מוטי עומר ורון חולדאי באירוע הענקות תואר עמית כבוד של מזיאון תל אביב

"יחזקאל שטרייכמן היה הצייר הוותיק היחיד שהלכתי אליו. התחננתי שימכור לי - והוא סירב. הנחתי על שולחנו 30 אלף דולר ואמרתי לו שיבחר ציור שמן אחד עבורי. זה היה מחיר מופקע אבל הוא התעקש לא למכור"

הקיבוצי שעליו חתם עם עמיר פריץ כששפמו עוד התנופף בראש ההיס תדרות. "העובדים מטעם ORS זוכים בכל התנאים מאיתנו כאילו קיבלו אותם בחברה שאליה נשלחו לעבוד. קבלני כוח האדם הקטנים, התאפי רים, הם שמקלקלים את תרמיתן של החברות הגדולות", מתלונן סבג. "הטיפול בכוח האדם האמנותי שונה מלכתחילה. האמן הוא רק הסולם שעליו עולים כדי לתלות את היצירות שנרכשו ממנו. רעיון הצניזיה טבוע בנו מימי קדם", הוא מסביר לי, "הרבר הראשון שלקחו ממלך שהודח בכוח הוא הכתר. כדי לזכות במלכותו נדרש הכובש לעגוד את כתר, וכדי לזכות בתרבותו של האמן אתה נדרש לתלות את יצירתו". אני מספר לסבג שיחזקאל שטרייכמן התלונן פעם שהוא פוגש הרבה קבלנים שתפצים כנראה במוחו, "הם כל הזמן אומרים לי שהם תלו אותי על קיר גדול אצלם". סבג צוחק בהבנה, "יש אנדה שמספרת על כך שאספנים משהדים למותם של הציירים כדי שטחירי יצירותיהם יאמי רו. זו הנחה מוטעית. כל זמן שהאמן יוצר אפשר לקרמו, ומרגע שצוירו נתקעים בידי יורשי מחיריו תלויים במצב רוחה של אלמנתו. יחזקאל שטרייכמן היה הצייר הוותיק היחיד שהלכתי אליו. התחננתי שימכור לי - והוא סירב. הנחתי על שולחנו 30 אלף דולר ואמרתי לו שיבחר ציור שמן אחד עבורי. זה היה מחיר מופקע מעל ומעבר לכל הערכה בשנים ההן. שטרייכמן התעקש לא למכור את הציורים מהסדרה שרציתי".

אני לא יודע אם סבג רואה במקרה של שטרייכמן כישלון. בשנות האספנות הראשונות שלו הוא שעת לאטליה של האמנים כמו שאטילה ההוני שטף את אירופה על סוסו: הוא רכש תערוכות שלמות ותקופות שלמות בחייהם של אמנים. ראשיתו של הדיבוק ביוד מה של העיתונאי, המבקר ואוצר האמנות, אדם ברוך, שביקש מסבג תמיכה כלכלית בייצוג הישראלי באחת הביאנלות של ונציה בסוף שנות השמונים. חברת ORS ראתה בתרומה מפעל ציוני וברוך שאל את איש העסקים הצעיר אם ואיך הוא רואג לתרבות הפנאי שלו, וערך לו סיור בגלריית בוגרשוב בתל אביב. בתמורה לתמיכה במפעליה התרבותיים של הגלריה החדשה ביקש סבג ציור אחד מכל תערוכה שתתקיים בה. זו היתה ראשיתו של האוסף שאחריתו מאכלסת מדפים רבים של קטלוגים. שתי אוצרות מנהלות היום את האוסף שמייצג את האמנות העכשווית.

נבי ודורון סבג. "אבא שלי הוביל את הדגל של האנטי בכינות"

סבג (כמעט) מגיע לכנסת

באחד ממסעות ההשאלה נדרו פעם 60 ציורים מאוספו של דודון סבג לשגרירות ישראל בפריז. גם רליה איציק הגיעה באחד ממסעותיה לעיר האורות ונפעמה מהתצוגה המרשימה של מיטב הציור הישראלי העכשווי, לאו דווקא גמלים ועצי זית אלא ביטוי מודרני של האסתטיקה המקומית. "שאלתי את השגריר איך משרד החוץ השיג את הציורים המקסימים האלה והוא צחק", מספרת לי יושבת ראש הכנסת. "הוא אמר לי שלמשרד החוץ אין מספיק כסף כדי לרכוש ציורים כאלה. כמה הכרתי את דודון סבג שהשאל אותם ברוב טובו. כשנכנסתי לתפקידי הנוכחי פניתי אליו בשאלה אם יסכים להשאיל מציוריו גם לכנסת ישראל. לא הכרתי קודם את דודון סבג ולא ידעתי על מפעליו התרבותיים, אבל חשבתי שאם מוזיאונים ושגרירויות נהנים מהפנינים התרבותיות של אוספו יש טעם רב שגם קירות הכנסת יעברו שדרוג תרבותי. לשמחתי דודון הסכים והגיע מיד עם אנשיו כדי לברוק את אפשרויות התצוגה. כהרגלנו, הוקמה ועדה לטיפול בנושא ולראובני היא פסלה את כל הרעיון. הקשר בין אוסף פרטי ובין חללים ציבוריים הוא בעייתי. אני מאוד מצטערת שלא נאבקתי יותר למען תצוגת האוסף של סבג בכנסת. אין לי שום קשרים איתו וכל היוזמה נבעה מטובת העניין הציבורי. אבל בימינו, אתה יודע, צריך מאוד להיזהר. עוד היו אומרים שיש לכנסת מניות אצל סבג".

דולר שמיועדים לבניית האגף החדש. "התקווה היא לסיימו לקראת 2009, שנת ה-100 של תל אביב", אומר סבג, שהוסיף באופן אישי מיליון וון אחד בשם משפחתו מסך התרומות שהובטחו עד כה להקמת האגף החדש. אני חושב שאולי בנאום שנשא בעת קבלת התואר ממוזיאון תל

צילום צבע של אלנו אסר, "ברהט מנקרייץ", 2003

אביב הוא בכלל דיבר על עצמו ולא על רגה. בינתיים האוסף של סבג תלוי על קירות רבים: במשרדי ORS בקומה 28 של כלבו שלום, בתערוכת האמנות הישראלית שמתקיימת בימים אלה במילאנו, בתערוכת אמנות ישראליות שמציגות בוורשה, במחסנים וכמוכן בביתו ברמת השרון.

כשאדם בוחר לקנות יצירת אמנות הוא מתכוון להפוך אותה לחלק מנוף חייו. היא תהיה מול עיניו בשמחתו ובעיצובו. הקו שמבדיל בין רוכש אמנות לאוסף עובר על סף המחסן. האוסף אינו מסוגל לתלות את כל יצירותיו. "כשיצירה יורדת מהקיר ועוברת למחסן היא נכנסת לתקופת צינון. היא עלולה להיט" כר או להיתלות בהשאלה על קיר זר", מסביר לי האיש שלמרות עושרו לחרריו יש רק ארבעה קירות.

בחדר השינה של סבג אכן תלויה עבודה של מושא מחקר, דגה. היא קרויה "תוכנית הערב". היא עמוסה במרכיבים מעולמו הפנימי של דגה שכולנו גדלנו עליהם: רקדניות, כלי נגינה ורישום משוער של תפריט צרפתי מעורר קנאה קולינרית. ממש מילון הצורות של דגה. קשה להעריך את מחיר הסקיצה הזו שהצייר האגדי שירבט כהצעה להחמנה של ערב גאלה בצרפת של סוף המאה ה-19.

להט האספנות של סבג – שרכש, כזכור, את התואר האקדמי שלו בזכות הנבירה בנבכי נשמתו של דגה – הביא אותו לרכוש בכמה אלפי יורו אפילו דף של 14 שורות בכתב ידו של הצייר, סונטה קלאסית שכתב הצייר על הרקדנית הקטנה: "היא רועכת בריקודה, כמו סביב משענת קנה רצוף". השורה הפותחת של הסונטה מעבירה (גם בתרגומי העילג) את השבריריות העצובה של הרמוניות בפסטלים הרכים של דגה. חיהן של הרקדניות היו ניגוד גמור לוודר המועדונים בפריז התוססת של ימי המהפכה התעשייתית.

עיניו של דודון בורקות כאשר הוא מספר על ציד הניירות האבורים של דגה: "הוא צייר את כל מסיבות הזימה שהתרחשו מאחורי הקלעים באותם מועדי דונים. הרקדניות המסכנות היו משלימות את הכנסתן הועזמה בשירותי מין בחדרי ההלבשה. יורשיו של הצייר העלימו את הסצנות הפורנוגרפיות מהאוסף לאחר מותו, ואין אספן של דגה שלא מחפש אותן היום". וכשהוא מדבר על תנאי העסקתן של הרקדניות המסכנות מציץ לרגע איש חברת כוח האדם מתוך עיניו של האספן.

"הכושר לאתר את הזרמים הנכונים בתולדות האמנות ברגע שהם מבצבים מתחת לפני השטח הוא שם המשחק. הכסף הוא אחד הקריטריונים שמאשרים בחירה נכונה. שמכרתי גמרו את תפקידם אצלי. אני רץ הלאה"

השילוב של אספן שקונה אמנות ומנהל חברת כוח אדם שמוכר עבודה היה טרף קל לקבוצת אמנים שהצייר גה השנה תערוכה בשם "דודון" בגלריית מנשר. השם הוא רק מסמר לתלות עליו את המחאה הכללית על הכסף ששולט בערכינו, הסבירו האמנים. "הם מוכרים ונוכחים", היתה תגובת הממסד. אמנים תמיד השתינו על בית העיי שממנו שנו, מפריץ הונדרטוואסר שהשתין על בית העיי רייה בווינה ועד גוסטב קורבה שעשה זאת 100 שנה קודם לכן בפריז. סבג לא כועס ואפילו אמיץ דיו לכנות את האמנים שסירבו להשתתף בתערוכה מחשש שהוא לא ירכוש בעתיד את יצירותיהם "לא אמיצים".

דודון והרקדנית הקטנה

בחדש שעבר הוענק לסבג תואר עמית כבוד של מוזיאון תל אביב. בנאום הברכה טרח להזכיר את האמן הצרפתי תי ארג' דגה. את עבודת הגמר שלו לתואר השני בתולדות האמנות הקריש סבג למתח שבין האמן ובין האספן, כפי שמתבטא באישיותו של דגה. "בערב ימיו רצה דגה לתרום את האוסף שלו למוזיאון שיישא את שמו. בגלל תהליכים ביוקורטיים וזכונות אינסופיות עם גורמי הממשל או התפוגג הרעיון והאוסף נמכר במכירה פומית בית על ידי יורשיו", זה ציטוט מדויק מהנאום של סבג שעומד היום בראש ועדת ההיגוי להקמת האגף החדש של המוזיאון.

עד שיוקם האגף החדש, סבג חייב לעבוד במרץ כפול אחרי שנדחתה תרומתו של סמי עופר לפני כשנה בעקבות מהאם ציבורית נוקבת על רדישתו לקרוא למוזיאון על שמו ועל שם אשתו אביבה. כשסבג נדרש לעניין אמר: "מילא 20 מיליון דולר של עופר שהלכו מאיתנו.

אבל אולי בהתנהלות אחרת היינו זוכים לא רק לתרומתו אלא גם לאוסף האמנות שלו. אתה יכול לתאר לעצמך איזה הישג זה היה יכול להיות? הרי האוסף הזה שווה מיליארד דולר".

מאז פרשת סמי עופר נאספו כבר 22 מיליון דולר מתוך 45 מיליון